

การพัฒนาด้านเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราตั้งแต่ พ.ศ.2520-2524

The Agricultural Development of Chachoengsao Province Since 1977-1981

ธีรธัญ ปภัสร์กุลนันท์¹

Teerathun Praphatkullanand

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ศึกษาถึงการพัฒนาด้านเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราตั้งแต่ พ.ศ.2520-2524 ซึ่งอยู่ในช่วงระยะเวลาที่ประเทศไทยได้มีการบริหารประเทศภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ.25020-2524) แนวทางการพัฒนาด้านเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราในช่วงระหว่างปี พ.ศ.2520-2524 มุ่งแก้ไขปัญหาของเกษตรกรและยกระดับการครองชีพและสถานะความเป็นอยู่ที่ดีของเกษตรกร รวมทั้งปรับปรุงคุณภาพผลผลิตด้านเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราให้มีประสิทธิภาพที่ดี แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาด้านเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราในทางปฏิบัติก็มีทั้งปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจด้านเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราให้เจริญก้าวหน้า จากปัญหาดังกล่าว หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องภายในจังหวัด ได้พยายามแก้ไขและปรับปรุงเพื่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาด้านเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทรา การศึกษาถึงการพัฒนาด้านเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราตั้งแต่ พ.ศ.2520-2524 ในบทความฉบับนี้จึงทำให้ทราบถึงพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงด้านเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทรา รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการพัฒนาด้านเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อเป็นองค์ความรู้และแนวทางในการศึกษาถึงการพัฒนาด้านเกษตรกรรมและสภาพเศรษฐกิจด้านเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราในช่วงเวลาต่อไปให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: พัฒนาการ, เกษตรกรรม

Abstract

This paper is a study of the agricultural development program of Chachoengsao province since 1977-1981, which is was under the fourth of Thai Social Economic and Development plan. The aims of this program were solving agriculturists' problems, increasing their income and improving their well-being. Moreover, another main objective of the program was improving quality of agriculture product in Chachoengsao province.

However, the agricultural development program

of Chachoengsao province had many problems and obstacles in practical. These difficulties, in fact, retained the agricultural development of Chachoengsao province in that period. Regarding to those difficulties, government bodies in Chachoengsao province attempted to resolve those problems and improve conditions for the progress of agricultural development of Chachoengsao province. The study, the agricultural development of Chachoengsao province since 1977-1981, in this paper provides a sounds understanding and knowledge of Chachoengsao province agricultural development. These knowledge and sounds understanding can benefit the future of Chachoengsao province agricultural development by making it less difficult and more explicit.

Keywords: Development, Agricultural

บทนำ

จังหวัดฉะเชิงเทราจังหวัดฉะเชิงเทรา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของประเทศไทย มีพื้นที่ประมาณ 5,351.60 ตารางกิโลเมตร (จังหวัดฉะเชิงเทรา, 2542) เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดฉะเชิงเทราที่ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกง ทำให้สภาพพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ซึ่งเหมาะสมต่อการทำการเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดร้อยละ 70 จึงมีอาชีพเป็นเกษตรกรประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม ทำการเพาะปลูก ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์และทำการประมง เป็นหลัก พื้นที่บางส่วนของจังหวัดฉะเชิงเทรายังติดกับชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทยจึงทำให้เกษตรกรมีอาชีพทำการประมงน้ำเค็มและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งทะเลอีกด้วย การประกอบอาชีพเพาะปลูกที่สำคัญของเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา คือ การปลูกข้าว ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญที่มีการปลูกกันเป็นจำนวนมากในจังหวัดฉะเชิงเทรา เกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทราสามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง นอกจากทำนาปลูกข้าวแล้ว เกษตรกรยังปลูกพืชผักสวนครัว ทำสวนผลไม้ด้วย เช่น มะม่วง มะพร้าว หนาม การทำไร่ส่วนใหญ่จะเป็นการทำไร่ที่ปลูกพืชหมุนเวียนตามฤดูกาลสลับกับการทำนา พืชไร่ที่สำคัญได้แก่ มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพดเลี้ยง

1 นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2 บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สัตว์ สับปะรด ถั่วเหลือง ถั่วลิสง เป็นต้น การเลี้ยงสัตว์ก็เป็นอาชีพที่สำคัญอาชีพหนึ่งของเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา สัตว์เศรษฐกิจที่มีการเลี้ยงมากที่สุดคือ ไก่ไข่ ไก่เนื้อ สุกร เป็ด โค และกระบือ เป็นต้น ส่วนการประกอบอาชีพการประมงสามารถทำการประมงได้ทั้งน้ำจืดและน้ำเค็ม โดยเฉพาะแถบปากแม่น้ำบางปะกง ซึ่งเป็นแหล่งอาหารอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำชายฝั่ง ทำให้บริเวณนี้เป็นฟาร์มเลี้ยงปลาและฟาร์มเลี้ยงกุ้ง ซึ่งมีทั้งกุ้งกุลาดำและกุ้งก้ามกราม การทำประมงน้ำเค็มจะทำได้มากในพื้นที่อำเภอบางปะกง

จากศักยภาพในการประกอบอาชีพของเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทราตั้งแต่ พ.ศ.2520-2524 ที่ประกอบไปด้วยอาชีพหลักคือ การทำนา ทำไร่ ทำสวนผักและผลไม้ เลี้ยงสัตว์ และการประมง การพัฒนาด้านการเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราในช่วงเวลานี้ ส่วนหนึ่งของการดำเนินงานในการพัฒนาด้านการเกษตรกรรม มาจากแนวทางพัฒนาของจังหวัดฉะเชิงเทราเพื่อมุ่งสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้านการเกษตรกรรมให้เจริญเติบโต แนวทางการพัฒนาด้านเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีหลายประการที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) ที่มีนโยบายพัฒนาการเกษตรที่สำคัญคือมุ่งกระจายผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และยกระดับราคาสินค้าเกษตรให้สูงขึ้น เพื่อเป็นการฟื้นฟูเศรษฐกิจและลดช่องว่างของรายได้ รวมทั้งส่งเสริมสภาพความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, 2520)

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาถึงการพัฒนาด้านการเกษตรกรรมและการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจด้านการเกษตรกรรม รวมถึงปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาด้านการเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราตั้งแต่ พ.ศ.2520-2524

ประโยชน์ของการศึกษา

ทำให้ทราบถึงการพัฒนาด้านการเกษตรกรรม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจด้านการเกษตรกรรม และปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาด้านการเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราตั้งแต่ พ.ศ.2520-2524

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

บทความนี้มุ่งศึกษาถึงการพัฒนาด้านการเกษตรกรรมและการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทราตั้งแต่ พ.ศ.2520-2524 ที่ประกอบไปด้วยอาชีพหลักที่สำคัญทางเศรษฐกิจด้านการเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทรา คือ การทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ และการประมง

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้านี้ใช้วิธีการตามกระบวนการวิจัยทางประวัติศาสตร์ และนำเสนอรายงานแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่อไปนี้

1. เอกสารชั้นต้น เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำมะโนเกษตร การสำรวจการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร สถิติการใช้ที่ดิน สถิติการเกษตรประเทศไทย รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจ การถือครองที่ดินทำการเกษตร การถือครองที่ดินเพื่อการเกษตรของประเทศไทย ข้อมูลหมู่บ้าน เป็นต้น
2. เอกสารชั้นรอง ได้แก่ หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสารและบทความต่าง ๆ เป็นต้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. พัฒนาการ หมายถึง การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในด้านการเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราที่ก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้านการเกษตรกรรม
2. เกษตรกรรม หมายถึง การประกอบอาชีพสำคัญของเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทราที่ประกอบไปด้วย การทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์และทำการประมง

ผลการศึกษา

1. การพัฒนาด้านการเกษตรกรรมในจังหวัดฉะเชิงเทราในช่วงก่อน พ.ศ.2520

การเกษตรกรรมมีความสำคัญต่อประชากรในจังหวัดฉะเชิงเทรามาตั้งแต่อดีต เนื่องจากปัจจัยด้านที่ตั้ง ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างสมบูรณ์ ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยหลักสำคัญที่เอื้ออำนวยต่อการทำเกษตรกรรมเพาะปลูกในการดำรงชีพ ประชากรโดยส่วนใหญ่ของจังหวัดฉะเชิงเทรามีอาชีพเป็นเกษตรกร การเกษตรกรรมที่สำคัญในจังหวัดฉะเชิงเทราก็คือ การทำนา เลี้ยงสัตว์ ทำสวน ทำไร่ และทำการประมง เป็นต้น พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตของเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทราในอดีต ทำการเกษตรกรรมเพื่อบริโภคภายในครอบครัวโดยพึ่งพาสภาพดินฟ้าอากาศเป็นสำคัญ มาสู่การขยายพื้นที่เพาะปลูกทำการเกษตรกรรมเพื่อการค้า เป็นบริบทของการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการด้านการเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราที่สำคัญ

การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าภายใต้การบริหารงานของรัฐบาล ที่มุ่งสร้างความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจให้กับประเทศ โดยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นแผนแม่บทในการพัฒนาประเทศ นโยบายการพัฒนาการเกษตรกรรมที่สำคัญในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) เช่น การปรับปรุงด้านการชลประทานรวมถึงการให้บริการของรัฐด้านการเกษตร เพื่อเป็นการเพิ่มผลผลิตข้าว ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2510-2514) นโยบายด้านการเกษตรที่สำคัญคือ การกระจาย

ระบบชลประทาน ส่งเสริมค้ำคว้าวิจัยด้านการเกษตร สนับสนุน วิถีสหกรณ์ จัดหาสินค้าเกษตร เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่ และยกระดับการครองชีพ และสวัสดิการของเกษตรกรให้ดีขึ้น ส่วนนโยบายพัฒนาการเกษตรในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515-2519) นั้นยังคงมีนโยบายส่วนใหญ่ที่เหมือนกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะแก้ไขปัญหาการกระจายรายได้และการขยายบริการทางสังคมในชนบท

นโยบายการพัฒนาการเกษตรกรรมของรัฐในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-3 กล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้จังหวัดฉะเชิงเทรา มีแนวทางในการพัฒนาการเกษตรกรรมอย่างชัดเจน โดยการนำนโยบายการพัฒนาการเกษตรกรรมในแผนพัฒนาฯ ทั้ง 3 ฉบับ ไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดฉะเชิงเทรา แต่อย่างไรก็ตาม นโยบายการพัฒนาการเกษตรกรรมที่รัฐบาลได้วางไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-3 ในภาพรวมของการพัฒนาประเทศที่ส่งผลกระทบต่อความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของจังหวัดฉะเชิงเทรานั้น กล่าวได้ว่าในแผนพัฒนาฯ ก็ไม่ได้ประสบความสำเร็จในทุกแผน ทั้งนี้เพราะมีสาเหตุและปัจจัยหลายประการทั้งภายในประเทศ และภายนอกประเทศที่มีผลกระทบให้วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ของการพัฒนาล้มเหลวหรือไม่ประสบผลสำเร็จตามที่รัฐบาลได้วางไว้ ปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจด้านการเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทรา อาทิเช่น ในช่วงเริ่มต้นของการใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2510-2514) ได้การเกิดภาวะฝนแล้งและฝนทิ้งช่วงนาน ระบบการชลประทานที่มีปริมาณไม่เพียงพอต่อพื้นที่การเพาะปลูกทั่วทั้งจังหวัดฉะเชิงเทรา จึงทำให้ผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรไม่ได้ประสิทธิภาพ ส่งผลต่อราคาพืชผลการเกษตรที่ตกต่ำ ประกอบกับปัจจัยภายนอกประเทศที่ราคาสินค้าเกษตรกรรมในตลาดโลกมีราคาต่ำลง ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515-2519) ได้เกิดภาวะเงินเฟ้ออย่างรุนแรงในปี พ.ศ.2517 ที่ส่งผลต่อการลงทุนที่ลดลงในภาคเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทรา การปรับปรุงด้านการชลประทานภายในจังหวัดที่ยังขาดประสิทธิภาพ ทำให้ระบบการชลประทานเพื่อการเกษตรยังไม่ทั่วถึง ส่งผลกระทบต่อการผลิตด้านการเกษตรกรรมภายในจังหวัดเป็นอย่างมาก

อย่างไรก็ตามในช่วงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1-3 (พ.ศ.2504-2519) การพัฒนาการด้านการเกษตรในจังหวัดฉะเชิงเทรา หน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้มีบทบาทสำคัญในการพยายามเข้าไปช่วยเหลือและส่งเสริม รวมทั้งให้ความรู้ในด้านการเพิ่มผลผลิตแก่เกษตรกรนั้นยังคงมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องตลอดมา กล่าวได้ว่ามีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางสภาพเศรษฐกิจด้านการเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทรา และส่งผลต่อเนื่องถึงการเจริญเติบโต รวมถึงพัฒนาการเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราในปี พ.ศ.2520-2524 ในเวลาต่อมา

2. การพัฒนาการเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราในช่วง พ.ศ.2420-2524

การศึกษาถึงพัฒนาการด้านการเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราตั้งแต่ พ.ศ.2520-2524 อยู่ในช่วงที่รัฐบาลบริหารประเทศโดยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 นโยบายด้านการเกษตรที่สำคัญคือ การกระจายรายได้ไปสู่เกษตรกรให้มากขึ้น ปรับปรุงพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร รวมถึงการปฏิรูปที่ดิน แนวทางในการพัฒนาการเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราในช่วง พ.ศ.2520-2524 จังหวัดฉะเชิงเทราได้มีแผนการดำเนินงานพัฒนาจังหวัดปี พ.ศ.2520-2524 เพื่อมุ่งเสริมสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชากรของจังหวัดในการประกอบอาชีพ อีกทั้งการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ อันจะนำไปสู่การยกระดับความเป็นอยู่ที่ดีของประชากรในจังหวัด ทางจังหวัดได้กำหนดแนวทางพัฒนาการเกษตรกรรมหลายประการ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 ดังนี้ (1) เร่งรัดการปฏิรูปที่ดิน เพื่อให้ประชากรมีกรรมสิทธิ์ในที่ทำกินกับการพัฒนาคุณภาพของดินเพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่ (2) เร่งรัดการกำจัดศัตรูพืชและโรคระบาดสัตว์ (3) ส่งเสริมการปศุสัตว์ของจังหวัดให้เป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของประเทศ (4) เร่งปรับปรุงระบบการชลประทานตลอดจนการพัฒนาแหล่งน้ำตามธรรมชาติเพื่อให้มีปริมาณน้ำที่เพียงพอกับความต้องการในการเกษตร (5) ส่งเสริมให้เกษตรกรจัดกลุ่มอาชีพเพื่อประโยชน์ในการหาทุน และมีประสิทธิภาพในการผลิต การจำหน่าย และการบริโภค (6) เร่งสร้างถนนในชนบทเพิ่มขึ้นกับปรับปรุงถนนในชนบทที่มีอยู่แล้วและอยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรมให้อยู่ในสภาพดีขึ้น ทำให้ประชาชนสามารถใช้เป็นเส้นทางสัญจรไปมาได้ทุกฤดูกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขนส่งเพื่อนำผลผลิตการเกษตรออกสู่ชนบท (7) เร่งหามาตรการที่เหมาะสมในการรักษาระดับผลผลิตของการเกษตร

แนวทางพัฒนาการเกษตรกรรมดังกล่าว ได้มีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาการเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราในช่วง พ.ศ.2520-2524 การพัฒนาการเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราในด้านต่าง ๆ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านผลผลิตและสภาพเศรษฐกิจด้านการเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้านการเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราอย่างต่อเนื่อง

3. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจด้านการเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทรา

ในช่วง พ.ศ.2520-2524 ภาคเกษตรกรรมยังคงเป็นสาขาที่มีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยสาขาที่เป็นรายได้หลักทางเศรษฐกิจของจังหวัด

จากตาราง 1 ที่แสดงผลผลิตสัมพัทธ์มวลรวมของจังหวัดฉะเชิงเทรา (GPP) ณ ราคาตลาด และมูลค่าการผลิตสาขาเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทรา พ.ศ.2520-2524 พบว่าสาขาการผลิตด้านเกษตรกรรมเป็นสาขาที่มีการเจริญเติบโตสูงและสร้างรายได้ให้กับจังหวัดฉะเชิงเทราอย่างต่อเนื่อง โดยมูลค่าการผลิตสาขาเกษตรกรรม ในปี 2520 มีมูลค่า 2,333.4 ล้านบาท และมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ไปจนถึงปี 2521, 2522 และ 2523 ตามลำดับ แม้ในพ.ศ. 2524 มูลค่าการผลิตสาขาเกษตรกรรม จะมีมูลค่าลดลงจากปีพ.ศ. 2523 แต่ก็ไม่ได้ลดลงมากนัก โดยลดลงเพียง 294.7 ล้านบาท เมื่อดูรายละเอียดแบบแยกสาขาการผลิตจะเห็นว่า การประมงมีมูลค่าเพิ่มขึ้น จากปี 2523 ส่วนการปศุสัตว์ และการเพาะปลูกมีมูลค่าลดลง 117.8 และ 190.4 ล้านบาท ตามลำดับ ซึ่งยังถือว่าอยู่ในระดับที่ปกติและไม่ได้ลดลงมากนักแต่อย่างใด จากการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าการผลิตสาขาการเกษตรดังกล่าว สาเหตุหนึ่งมาจากภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศไทยที่มีการผันผวนในแต่ละช่วงเวลาตามราคาตลาดโลกที่มีการผันผวนอยู่ตลอดเวลา

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผลผลิตสัมพัทธ์มวลรวมของจังหวัดฉะเชิงเทรา (GPP) ณ ราคาตลาด และรายได้เฉลี่ยต่อหัวของจังหวัดฉะเชิงเทราก็แสดงให้เห็นถึงการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องและค่อยเป็นค่อยไป โดยทั้งผลิตสัมพัทธ์มวลรวมและรายได้เฉลี่ยต่อหัวก็เจริญเติบโตไปในทิศทางเดียวกัน ในความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้มีแนวโน้มที่สัดส่วนรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรในจังหวัดฉะเชิงเทราจะมีปริมาณที่เพิ่มขึ้นในปีต่อ ๆ ไป

ตารางที่ 1 แสดงผลิตสัมพัทธ์มวลรวมของจังหวัดฉะเชิงเทรา (GPP) ณ ราคาตลาดและมูลค่าการผลิตสาขาเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทรา พ.ศ.2520-2524

หน่วย : ล้านบาท

สาขาการผลิต	พ.ศ.2520	พ.ศ.2521	พ.ศ.2522	พ.ศ.2523	พ.ศ.2524
สาขาเกษตรกรรม	2,333.4	2,796.3	2,875.9	4,084.2	3,789.5
การเพาะปลูก	1,500.4	1,828.7	1,786.5	2,825.1	2,634.7
การปศุสัตว์	351.2	419.7	484.7	738.9	621.1
การประมง	481.8	547.9	604.7	520.2	533.7
GPP (ล้านบาท)	4,187.0	5,293.2	5,213.5	7,301.4	7,492.4
รายได้เฉลี่ยต่อหัว (บาท)	9,119	11,193	10,833	14,624	14,592

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ผลิตสัมพัทธ์ภาคและจังหวัด ฉบับปี 2523, หน้า 142., และ ผลิตสัมพัทธ์ภาคและจังหวัด ฉบับปี 2524-2525, หน้า 142.

การพัฒนาด้านการเพาะปลูก

จังหวัดฉะเชิงเทรามีพื้นที่ทำนาประมาณ 1,079,663 ไร่ (จังหวัดฉะเชิงเทรา, 2520) หรือประมาณร้อยละ 30% ของเนื้อที่เพื่อการเกษตรกรรม ผลผลิตที่สำคัญได้แก่ ข้าว รองลงมาคือ มันสำปะหลัง พืชผักและผลไม้อื่น ๆ เกษตรในจังหวัดฉะเชิงเทราสามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง ซึ่งได้แก่การทำนาปี และนาปรัง นอกจากเกษตรกรจะทำนาเป็นอาชีพหลักแล้ว เกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรายังทำสวนทำไร่ ปลูกพืชผักและผลไม้หลายชนิดในเวลาเดียวกัน

จากตารางที่ 1 มูลค่าการผลิตสาขาเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทรา พ.ศ.2520-2524 แสดงให้เห็นว่า ด้านการเพาะปลูกปีพ.ศ. 2521 มีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากปีพ.ศ. 2520 แล้วมีมูลค่าลดลงในปีพ.ศ. 2522 แต่เป็นตัวเลขที่ไม่มากนัก แสดงให้เห็นถึงความคงที่ของภาคการผลิตด้านการเกษตร แต่ในปีพ.ศ. 2523 มูลค่าการผลิตสาขาเกษตรกรรม กลับเพิ่มสูงขึ้นแบบก้าวกระโดดจากปีพ.ศ. 2522 โดยมีมูลค่าเพิ่มขึ้นมากถึง 1,038.6 ล้านบาท จากมูลค่าเดิม 1,786.5 ล้านบาทในปีพ.ศ. 2522 เพิ่มขึ้นมาเป็น 2,825.1 ล้านบาท ในปีพ.ศ. 2523 และมูลค่าการผลิตสาขาเกษตรกรรมยังคงมีมูลค่าสูงต่อเนื่อง ในปีพ.ศ. 2524 โดยมีมูลค่า 2,634.7 ล้านบาท ซึ่งเป็นมูลค่าที่ลดลงจากปีก่อนหน้าเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แสดงให้เห็นการพัฒนาเปลี่ยนแปลงด้านการเพาะปลูกที่มีแนวโน้มสูงขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงต้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524)

ข้าวเป็นพืชผลทางเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยเฉพาะข้าวนาปีที่มีพื้นที่ปลูกมากที่สุดประมาณร้อยละ 58 ของพื้นที่การปลูกพืชเศรษฐกิจของจังหวัด ส่วนการผลิตข้าวนาปรังของจังหวัดฉะเชิงเทรา เกษตรกรโดยส่วนใหญ่ยังต้องอาศัยน้ำจากโครงการชลประทานในจังหวัดในการผลิตข้าวนาปรังเพื่อช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการเพิ่มผลผลิต ทั้งนี้ในบางปีการผลิตข้าวนาปรังต้องประสบกับปัญหาการขาดแคลนน้ำจากภาวะฝนแล้ง ทำให้ในบางปีเกษตรกรต้องปรับลดการผลิตข้าวนาปรังเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหาย ดังนั้นจึงมีผลต่อปริมาณการผลิตข้าวในจังหวัดฉะเชิงเทราที่มีอัตราส่วนเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละปี ดังตารางที่ 2 ซึ่งแสดงเนื้อที่เพาะปลูกข้าวและผลผลิตของจังหวัดฉะเชิงเทรา พ.ศ.2520-2524 จะเห็นว่าปริมาณผลผลิตในแต่ละปีที่มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลง แต่ระดับความเปลี่ยนแปลงมีไม่มากนัก โดยในปีเพาะปลูกพ.ศ. 2523/24 มีปริมาณผลผลิตสูงสุดถึง 453,288 ตัน คิดเป็นผลผลิต 396.04 กก.ต่อไร่

ตารางที่ 2 แสดงเนื้อที่เพาะปลูกข้าวและผลผลิตของจังหวัดฉะเชิงเทรา พ.ศ.2520-2524

ปีเพาะปลูก	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2520/21	1,127,554	338,266	300.00
2522/23	1,143,954	363,260	317.55
2523/24	1,144,543	453,288	396.04
2524/25	1,043,294	364,815	350.00

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 32 พ.ศ.2519-2523, หน้า 223-228 สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 33 พ.ศ.2524-2527, หน้า 219.

ในปีพ.ศ. 2521 จังหวัดฉะเชิงเทรามีเนื้อที่เพาะปลูกพืชไร่พืชสวนและพืชผักถึง 241,873 ไร่ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2524) มูลค่าการผลิตพืชผักของเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา ในปีพ.ศ. 2521 มูลค่าตามราคาตลาด เป็นจำนวนเงินถึง 2,398,429 บาท ปีพ.ศ. 2522 เพิ่มขึ้นเป็น 3,396,463 บาท โดยคิดเป็นมูลค่า

เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 41.61 (จังหวัดฉะเชิงเทรา, 2524) ซึ่งเป็นมูลค่าที่เพิ่มขึ้นในอัตราที่สูง แสดงให้เห็นถึงรายได้ที่ดีของเกษตรกรจากการผลิตพืชผัก

จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นแหล่งที่มีการเพาะปลูกมะม่วงที่สำคัญแหล่งหนึ่งในภาคตะวันออก พื้นที่ปลูกมะม่วงมีกระจายอยู่ทุกอำเภอในจังหวัดฉะเชิงเทรา แต่อำเภอที่มีการปลูกมะม่วงกันมากที่สุด ได้แก่ อำเภอบางคล้า และอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา โดยเฉพาะบริเวณสองฟากฝั่งแม่น้ำบางปะกงที่มีปริมาณการปลูกกันเป็นจำนวนมาก ในปีพ.ศ. 2520-2524 เกษตรกรจังหวัดฉะเชิงเทราสามารถผลิตมะม่วง ได้ผลผลิตเฉลี่ยต่อปีจำนวน 72,634 ผล จากพื้นที่เพาะปลูกมะม่วงเฉลี่ย 57,168 ไร่ สามารถสร้างรายได้ต่อปีมีมูลค่าเฉลี่ยถึง 229,800 บาท (จังหวัดฉะเชิงเทรา, 2524)

มันสำปะหลังก็เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีการปลูกกันเป็นจำนวนมากในพื้นที่อำเภอพนมสารคาม อำเภอสนามชัยเขต อำเภอแปลงยาว อำเภอท่าตะเกียบ เนื่องจากลักษณะพื้นที่ของอำเภอดังกล่าวมีลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย ซึ่งเหมาะแก่การปลูกมันสำปะหลังเป็นอย่างดี มันสำปะหลังเป็นพืชที่ทนต่อสภาวะอากาศแห้งแล้งได้ดี ปลูกง่าย แข็งแรง และปลอดโรค จึงทำให้สามารถปลูกได้ทุกฤดูกาล เกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทราจะนิยมปลูกมันสำปะหลังกันเป็นจำนวนมาก ในปีพ.ศ. 2520 จังหวัดฉะเชิงเทรา มีเนื้อที่เพาะปลูกมันสำปะหลัง 172,827 ไร่ ผลผลิต 462,448 ตัน ปีพ.ศ. 2521 มีเนื้อที่เพาะปลูก 206,261 ไร่ ผลผลิต 542,260 ตัน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2523) มูลค่าการผลิตมันสำปะหลังเฉลี่ยต่อปี เกษตรกรสามารถทำรายได้ถึง 651.3 ล้านบาท (จังหวัดฉะเชิงเทรา, 2524) การเพิ่มปริมาณเนื้อที่การเพาะปลูกมันสำปะหลังของเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีสาเหตุมาจากความต้องการผลิตมันสำปะหลังจากต่างประเทศที่ยังคงมีปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี จากรายงานของกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ที่พบว่าในปีพ.ศ. 2523 ที่มีผู้ส่งออกทำสัญญาซื้อขายผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังกับต่างประเทศที่มีปริมาณเพิ่มขึ้น สาเหตุนี้จึงเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทราได้ขยายเนื้อที่การเพาะปลูกมันสำปะหลัง เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการค้าเป็นสำคัญ

การดำเนินการพัฒนาเกษตรกรรมในช่วงเวลาในจังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทราได้มีแผนนโยบายรวมถึงการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในการปฏิรูปที่ดิน โดยได้มีการร่วมมือกับสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมพัฒนาที่ดินได้ทำการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรในท้องที่อำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดฉะเชิงเทรา ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาเรื่องที่ดินทำกินให้กับเกษตรกรของจังหวัดฉะเชิงเทรา ได้มีการปฏิรูปที่ดินโดยอาศัยพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 เพื่อจัดหาที่ดินทำกินให้เกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทราที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ให้มีที่ดินทำกิน และมีโอกาสได้ประกอบอาชีพเพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (จังหวัดฉะเชิงเทรา, 2524)

ประเภทที่ดินที่ได้รับการจัดปฏิรูปที่ดินในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีดังนี้

1. ที่ดินพระราชทาน จำนวน 14,376 ไร่ จำนวน 102 โฉนด ในท้องที่อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอบ้านโพธิ์ อำเภอบางคล้า และอำเภอบางน้ำเปรี้ยว ในครั้งนี้ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ได้เสด็จมาพระราชทานเอกสารสิทธิ์การเช่าที่ดินให้แก่ผู้เช่า เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2520 จำนวน 500 ราย ในปีพ.ศ. 2523 มีที่ดินที่สำนักงานปฏิรูปที่ดินได้รับโอนและทำสัญญาเพื่อเกษตรกรให้แก่เกษตรกรผู้ครอบครอง ทำประโยชน์ในที่ดินมีจำนวนถึง 501 ราย มีเนื้อที่ประมาณ 14,409 ไร่ 1 งาน 60 ตารางวา

2. ที่ดินที่รัฐจัดซื้อจากเอกชน จำนวน 12,432 ไร่

3. ที่ดินที่ได้รับการบริจาค จำนวน 1,205 ไร่

4. ที่ดินของรัฐในพื้นที่ป่าแควระบม-สียัด ในท้องที่กิ่งอำเภอแปลงยาว และอำเภอสนามชัยเขต จำนวน 150,000 ไร่ ซึ่งเดิมพื้นที่นี้เป็นป่าสงวนแห่งชาติ และเป็นป่าที่เสื่อมโทรมจากการบุกรุกของเกษตรกรเข้าไปหักล้างถางพื้นที่เป็นไร่นา และเข้าไปถือครองทำประโยชน์โดยผิดกฎหมาย คณะรัฐมนตรีได้ลงมติเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ.2520 ให้กรมป่าไม้ถอนสภาพป่าสงวนแห่งชาติ และอนุญาตให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินนำไปจัดให้ราษฎรเข้าไปทำประโยชน์ในเนื้อที่ 150,000 ไร่ และกันพื้นที่ไว้เป็นป่าชุมชนอีกประมาณ 75,000 ไร่ โดยมีเป้าหมายของโครงการการปฏิรูปที่ดินป่าแควระบม-สียัด ดังนี้

4.1. ทำให้เกษตรกรของจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 4,000 ครอบครัว หรือประมาณ 25,000 คน ได้มีที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน ทั้งนี้มีการกำหนดเนื้อที่ครอบครองให้ครอบครัวละ 30 ไร่ โดยแบ่งออกเป็นที่อยู่อาศัย 1 ไร่ และที่ดินทำกินอีก 29 ไร่

4.2 ยกระดับฐานะของเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทราให้มีรายได้เป็นเงินสดจากการเกษตรกรรมที่สูงขึ้นไม่น้อยกว่า 24,000 บาท ต่อครอบครัวและต่อปี ซึ่งจะสูงกว่ารายได้เฉลี่ยของเกษตรกรในภาคกลางในปีพ.ศ. 2521 ที่ได้ประมาณการไว้ 23,000 บาท ต่อครอบครัวต่อปี และส่งเสริมให้มีการปลูกอ้อย ซึ่งจะให้รายได้ต่อไร่ประมาณ 1,579.61 บาท

4.3 เป็นการป้องกันการบุกรุกทำลายป่าในบริเวณใกล้เคียง และมีการปลูกสวนป่าในบริเวณพื้นที่ที่มีการกันไว้มีเนื้อที่ประมาณ 54,143.75 ไร่

นอกจากการดำเนินการโครงการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา ยังมีการวิจัยและพัฒนาคุณภาพของดินในจังหวัดฉะเชิงเทรา รวมถึงการพัฒนาระบบชลประทานเพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้ในการเกษตรเป็นการเพิ่มผลผลิตในด้านการเกษตร การบำรุงรักษาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เชื้อน ฝาย น้ำล้นที่มีอยู่แล้วภายในจังหวัดโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัด และสภาตำบล ให้สามารถใช้งานได้ดียิ่ง กล่าวได้ว่าสามารถทำให้เกษตรกรได้มีที่ดินทำกินและประกอบอาชีพ และสร้างความมั่นคงให้แก่ครอบครัวได้เป็นอย่างดี

พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นพื้นที่ที่เกษตรกรปลูกข้าวกันเป็นจำนวนมาก ในแต่ละปีจะพบว่ามีศัตรูข้าวระบาดทำลายผลผลิตของเกษตรกรได้รับความเสียหาย ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการปรับปรุงคุณภาพของผลผลิต ศัตรูข้าวที่พบได้แก่เพลี้ยจักจั่นและหนอนกอ ศัตรูข้าวดังกล่าวจะระบาดเป็นวงกว้างเช่นระบาดในพื้นที่อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอบางปะกง อำเภอบางน้ำเปรี้ยว อำเภอบ้านโพธิ์ แนวทางป้องกันโดยทางจังหวัดฉะเชิงเทราได้มีหน่วยป้องกันและกำจัดศัตรูพืชที่ 4 กรมส่งเสริมการเกษตรตั้งอยู่ โดยเข้าไปช่วยเหลือป้องกันและให้คำแนะนำแก่เกษตรกรทางด้านวิชาการในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช รวมทั้งจัดหาวัสดุเคมีภัณฑ์ในการปราบปราม เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชนั้น มีการให้ความช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการจัดหาวัสดุเคมีภัณฑ์เพื่อทำการปราบปรามศัตรูพืช ในเนื้อที่ระบาดของโรคปีละประมาณ 2,000 ไร่ (จังหวัดฉะเชิงเทรา, 2520)

สถานการณ์การปลูกมันสำปะหลังในช่วงนี้ของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีการปลูกมันสำปะหลังกันอย่างกว้างขวาง แต่อย่างไรก็ตามสถานการณ์ในช่วงนี้ก็กลับพบว่าแนวโน้มในการปลูกมันสำปะหลังจะมีผลผลิตลดต่ำลง สาเหตุมาจากการปลูกมันสำปะหลังในที่ดินที่ใช้เพาะปลูกเดิมที่มีเวลาติดต่อกันมาเป็นเวลาหลายปี เกษตรกรที่ปลูกมันสำปะหลังเป็นจำนวนมากไม่มีเวลาและขาดการดูแลเอาใจใส่ในการปรับปรุงพันธุ์ รวมทั้งการบำรุงดินให้มีคุณภาพดี ในช่วงเวลานี้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องได้เข้าไปแนะนำให้เกษตรกรให้มีความรู้ในการปรับปรุงวิธีการปลูกมันสำปะหลังที่ถูกต้อง การแนะนำให้เกษตรกรมีการปลูกพืชที่ช่วยบำรุงดินเช่น พืชจำพวกถั่ว โดยปลูกแซมในระหว่างแถวมันสำปะหลังให้มากยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าผลผลิตต่อไร่ของมันสำปะหลังนั้นจะไม่เพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็ว แต่อย่างไรก็ตามจะผลิตต่อคุณภาพดินและมีผลดีต่อผลผลิตมันสำปะหลังในระยะยาว

ทั้งนี้เกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทราได้มีการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพผลผลิตอยู่เสมอ เนื่องจากตัวจังหวัดมีพื้นที่ติดต่อกับชายฝั่งทะเล และมีแม่น้ำบางปะกงไหลผ่านก่อนออกสู่อ่าวไทย มักจะประสบกับปัญหาน้ำเค็มจากทะเลหนุนไหลย้อนเข้ามาในแม่น้ำในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมิถุนายน และปัญหาน้ำท่วมของน้ำหลากที่ไหลลงสู่ลุ่มแม่น้ำบางปะกงในช่วงเดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคม แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีความสามารถในการเรียนรู้วิทยาการแผนใหม่ โดยนำเทคโนโลยีการเกษตรที่ได้รับคำแนะนำและถ่ายทอดจากหน่วยงานราชการมาพัฒนาและปรับปรุงการผลิตให้เหมาะสมกับพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันอยู่เสมอ

ในด้านการส่งเสริมด้านการเพาะปลูก เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรภายในจังหวัด กล่าวคือในช่วงเวลานี้มีพืชเศรษฐกิจบางชนิดที่เป็นที่ต้องการของโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก และศักยภาพของจังหวัดฉะเชิงเทราที่สามารถปลูกพืชเศรษฐกิจได้ผลผลิตที่ดี ทางจังหวัดฉะเชิงเทราจึงได้มีโครงการ

ส่งเสริมให้เกษตรกรของจังหวัดปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อเป็นการเสริมสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร พืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่จังหวัดส่งเสริมให้เกษตรกรปลูก อาทิเช่น มันสำปะหลัง ถั่วเหลือง ถั่วลิสง และมะพร้าว เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในการส่งเสริมและช่วยเหลือเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทราหลายประการ โดยได้จัดทำโครงการหลายโครงการ อาทิเช่น โครงการเพื่อส่งเสริมการปลูกพืชแต่ละชนิด โครงการส่งเสริมการปลูกมันสำปะหลัง โครงการส่งเสริมการปลูกถั่วเหลือง โครงการส่งเสริมการปลูกถั่วลิสง โครงการส่งเสริมการปลูกมะพร้าว ทั้งนี้ในแต่ละอำเภอก็มีการจัดทำแปลงสาธิตการปลูกพืชแต่ละชนิดให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งเป็นผลดีต่อเกษตรกรของจังหวัดฉะเชิงเทรา ทำให้เกษตรกรได้เห็นสภาพและข้อเท็จจริง ทำให้เกษตรกรสามารถนำไปใช้เป็นตัวอย่างและสามารถนำไปปฏิบัติ รวมทั้งจัดหาพันธุ์พืชที่ดีและให้ผลผลิตสูงมาให้เกษตรกรใช้ขยายพันธุ์ มีการจัดประกวดพืชเศรษฐกิจภายในจังหวัดเพื่อเป็นการกระตุ้นและเร่งรัดความสนใจของเกษตรกรให้มีการพัฒนาคุณภาพของผลผลิตการเกษตร จังหวัดได้จัดให้มีการประกวดพืชไร่และไม้ผลทุก ๆ ปี อาทิเช่น การจัดงานวันเกษตรเพื่อประกวดผลิตผลทางการเกษตรของเกษตรกร ในงานมีการจัดนิทรรศการการเกษตรและประกวดพืชเศรษฐกิจในงานนมัสการหลวงพ่อบุญโสธร (ขึ้น 12 ค่ำ เดือน 12) เป็นประจำทุกปี

งานพัฒนาการสังคมเกษตรกร มีการส่งเสริมให้เกษตรกรในอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดฉะเชิงเทรา ได้มีจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรทุกตำบล รวมทั้งให้การสนับสนุนเยาวชนในชนบท โดยได้มีการจัดตั้งกลุ่มยุวเกษตรกร นอกจากนั้นยังมีการส่งเสริมให้ภรรยาและบุตรหลานของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรที่ได้พ้นจากสภาพของยุวเกษตรกร โดยได้จัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขึ้นเพื่ออบรมและให้ความรู้ในงานเศรษฐกิจเกษตร เพื่อนำไปปรับปรุงคุณภาพชีวิตและเป็นการเพิ่มรายได้ในการครองชีพของครอบครัวเกษตรกรในแต่ละครัวเรือน

การพัฒนาด้านการเลี้ยงสัตว์

การเลี้ยงสัตว์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นอาชีพที่สำคัญรองลงมาจาก การเพาะปลูกและเป็นอาชีพที่สำคัญและทำรายได้ให้แก่เกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทราอีกอาชีพหนึ่ง เกษตรกรในบางพื้นที่ของจังหวัดประกอบการเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพหลักและอาชีพรอง โดยจะเป็นอาชีพที่ควบคู่ไปกับการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ในจังหวัดฉะเชิงเทรามีทั้งการเลี้ยงสัตว์เพื่อใช้งานและจำหน่าย สัตว์ที่เลี้ยงกันเป็นจำนวนมากได้แก่ โค กระบือ สุกร ไก่และเป็ด ปริมาณการเลี้ยงสัตว์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ไก่มีประมาณ 2,675,000 ตัว เป็ดมีประมาณ 135,400 ตัว สุกรมีประมาณ 78,980 ตัว โคมีประมาณ 10,430 ตัว และกระบือมีประมาณ 25,600 ตัว (สำนักงานจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2520) จังหวัดฉะเชิงเทรามีปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการเลี้ยงสัตว์ กล่าวคือ มีทำเลที่ตั้งที่สะดวกต่อตลาดและวัตถุดิบในการผลิตอาหารสัตว์ คือ ใกล้สถานที่มีผลิตวัตถุดิบทางพืชผลการเกษตรและใกล้แหล่งจำหน่าย ตลาดกรุงเทพและปริมณฑล

ในแต่ละอำเภอของจังหวัดฉะเชิงเทรา ได้รับการส่งเสริมจากปศุสัตว์จังหวัดให้มีการเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจดังกล่าวให้เหมาะสมกับพื้นที่ การส่งเสริมในด้านการปศุสัตว์สำหรับเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ของจังหวัดฉะเชิงเทรา ได้มีการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งมีการปรับปรุงถนนเพื่อความสะดวกในการคมนาคมขนส่ง อีกทั้งจังหวัดยังได้มีการจัดการประกวดพันธุ์สัตว์เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกษตรกรได้มีการขยายพันธุ์สัตว์ให้มีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้น รวมถึงการจัดหาทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์เพื่อส่งเสริมการเลี้ยงโคและกระบือ

จากเหตุการณ์ในปีพ.ศ. 2519 ที่เกิดโรคระบาดในสัตว์อย่างรุนแรงในพื้นที่อำเภอบางปะกง (สำนักงานจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2520) ได้สร้างความเสียหายต่อเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์อย่างมาก โรคระบาดสัตว์ที่พบกันมากในจังหวัดฉะเชิงเทรา คือ โรคเฮอร์ปียาโรส โรคปากและเท้าเปื่อย โรคริ้นเตอร์เปสต์ โรคแอนแทรกซ์ โรคอหิวาต์สุกร จังหวัดฉะเชิงเทราจึงได้มีมาตรการในการป้องกันโรคระบาด อาทิเช่น การเข้าไปฉีดวัคซีนป้องกันโรคระบาดสัตว์ รวมถึงการดำเนินการเพื่อป้องกันโรคระบาดจากสิ่งปฏิกูลที่เกิดจากการเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะการเลี้ยงสุกรที่มีปริมาณการเลี้ยงที่เพิ่มมากขึ้นในแต่ละปีของจังหวัดฉะเชิงเทรา หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดฉะเชิงเทราได้มีการควบคุมและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดในการดำเนินการเพื่อป้องกันโรคติดต่อที่จะเกิดจากการเลี้ยงสัตว์

การพัฒนาด้านการประมง

จังหวัดฉะเชิงเทรามีลักษณะภูมิประเทศตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกง เป็นแม่น้ำสายสำคัญของจังหวัดที่ไหลมาจากต้นน้ำในจังหวัดปราจีนบุรี และไหลลงสู่อ่าวไทยที่อำเภอบางปะกง ทำให้บริเวณนั้นเป็นน้ำเค็มประมาณ 6-8 เดือน และเป็นน้ำจืดประมาณ 4-5 เดือนในรอบ 1 ปี (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดฉะเชิงเทรา, 2529) ทำให้บริเวณปากแม่น้ำบางปะกงส่วนที่ติดกับชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทย เป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำชายฝั่งทะเล จากลักษณะภูมิประเทศดังกล่าวจึงทำให้มีการประกอบอาชีพการประมงกันเป็นจำนวนมากในจังหวัดฉะเชิงเทรา สัตว์น้ำจืดที่จับได้ อาทิเช่น ปลาช่อน ปลาดุก ปลาหมอ ปลาดุก ปลาไน ปลาสลิด ปลาไหล และกุ้ง เป็นต้น ส่วนสัตว์น้ำเค็มที่จับได้ ได้แก่ ปลาทุบ ปลาปลิง ปลากระเบน ปลาเบญจพรรณ ปลาเป็ด กุ้ง กุ้งเคย ปู หอย และปลาหมึก เป็นต้น (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดฉะเชิงเทรา, 2529)

จังหวัดฉะเชิงเทราอยู่ในเขตประมง 2 เขตอ่าวไทยตอนใน มีพื้นที่ทำการประมงน้ำเค็มอยู่ในเขตอำเภอบางปะกง ปริมาณสัตว์น้ำเค็มที่จับได้ตั้งแต่ พ.ศ. 2520-2524 จากตารางที่ 3 ที่แสดงถึงปริมาณการจับสัตว์น้ำเค็มที่ลดลงในแต่ละปี สาเหตุเนื่องมาจากตั้งแต่ พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา ประเทศเพื่อนบ้านได้ประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ 200 ไมล์ทะเล ทำให้ประเทศไทยต้องสูญเสีย

พื้นที่ในการประมงประมาณ 800,000 ตร.กม. (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2535) ทำให้น่านน้ำไทยมีการจับสัตว์น้ำเป็นจำนวนมาก ทำให้สภาพทรัพยากรสัตว์น้ำต้องเสื่อมโทรมลง อีกทั้งการจับสัตว์น้ำเค็มที่ไม่ถูกวิธี มีผลต่อทรัพยากรสัตว์น้ำเค็มที่มีปริมาณลดลง ดังนั้นกรมประมงจึงได้มีการศึกษาทดลองและวิจัยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ได้มีการแนะนำรวมถึงฝึกอบรมให้เกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรารู้จักวิธีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง ทำให้เกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทราได้หันมายึดเป็นอาชีพกันทั่วไป ที่ดินใกล้ชายฝั่งทะเลในจังหวัดฉะเชิงเทราได้ถูกแปรสภาพและใช้ประโยชน์กันมากขึ้น โดยเฉพาะนาุ้งที่มีการทำกันอย่างจริงจัง และมีการขยายตัวกันกว้างขวาง

จังหวัดฉะเชิงเทราได้มีบทบาทในการส่งเสริมให้เกษตรกรของจังหวัดมีการเลี้ยงสัตว์น้ำมากขึ้น เช่น การส่งเสริมการเลี้ยงกุ้งก้ามกราม โดยได้มีการแนะนำในด้านวิชาการแก่เกษตรกรรวมทั้งเอกชนที่ลงทุนในการเลี้ยงกุ้งก้ามกราม เพื่อเป็นการเพิ่มผลผลิตและรายได้ที่ดีต่อเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งก้ามกรามในจังหวัด อาชีพเลี้ยงกุ้งก้ามกรามกล่าวได้ว่า เป็นอาชีพที่เกษตรกรให้ความสนใจเป็นอย่างมากและมีการเลี้ยงกันอย่างแพร่หลาย แต่อย่างไรก็ตามการประกอบอาชีพการประมงในจังหวัดฉะเชิงเทราปัญหาที่สำคัญที่สุดของจังหวัดที่ยังไม่สามารถแก้ไขให้หมดคือ การขาดแคลนแหล่งน้ำจืดในท้องที่อำเภอบางปะกง อำเภอบ้านโพธิ์ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา และอำเภอบางคล้า จึงมีผลทำให้การผลิตสัตว์น้ำจืดภายในจังหวัดฉะเชิงเทราไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ตามตารางที่ 3 ซึ่งแสดงปริมาณสัตว์น้ำจืดในแต่ละปี ว่ามีจำนวนผลผลิตที่ใกล้เคียงกันทุกปี

ตารางที่ 3 แสดงปริมาณสัตว์น้ำจืดและสัตว์น้ำเค็มที่จับได้ของจังหวัดฉะเชิงเทรา พ.ศ.2520-2524

หน่วย : ตัน

ปี	สัตว์น้ำจืด	สัตว์น้ำเค็ม
2520	15,541	40,160
2521	16,546	32,457
2522	15,433	38,218
2523	14,230	21,798
2524	15,517	23,005

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2524). สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 32 พ.ศ.2519-2523. หน้า 270. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2527). สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 33 พ.ศ.2524-2527. หน้า 258.

นอกจากนั้นประมงจังหวัดยังได้มีการดำเนินการป้องกันกวดขัน และปราบปรามผู้ทำลายพันธุ์น้ำจืดในแหล่งน้ำธรรมชาติ อาทิเช่น การใช้วัดตะเบ็ดในการหาปลา การใช้กระแสไฟฟ้าในการจับปลา รวมทั้งการใช้อุปกรณ์ในการประมงน้ำจืดที่ผิดกฎหมาย ซึ่งได้แก่ การใช้แหและอวนซึ่งมีความถี่เกินกำหนดในการจับสัตว์น้ำจืด

การพัฒนาในด้านการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ และการประมงของจังหวัดฉะเชิงเทราในด้านการส่งเสริมสถาบันเกษตรกรในความรับผิดชอบของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดฉะเชิงเทราที่

รับผิดชอบในการจัดการสหกรณ์ในจังหวัด ในปีพ.ศ. 2523 พบว่า การดำเนินการสหกรณ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา มี 3 ประเภท คือ 1. สหกรณ์การเกษตร มีสำนักงานสหกรณ์อำเภอ 9 แห่ง มีสมาชิกทั้งหมด 198 กลุ่ม จำนวน 9,097 ครอบครัว เกษตร 2. สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร 1 สหกรณ์ จำนวนกลุ่มสมาชิก 7 กลุ่ม มีสมาชิกทั้งหมด 256 ครอบครัว 3. สหกรณ์ออมทรัพย์ 2 สหกรณ์ มีสมาชิก 4,102 คน

ในการส่งเสริมและดำเนินงานในรูปของสหกรณ์การเกษตร สามารถช่วยเหลือให้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกสามารถมีเงินทุนในการดำเนินการด้านการเกษตรกรรมในระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งมีการจัดหาอุปกรณ์การเกษตรมาจัดจำหน่าย และรวบรวมข้าวเปลือกจากสมาชิกรวมมาจัดการจำหน่าย ทั้งนี้ในการดำเนินงานเพื่อรับซื้อข้าวเปลือกจากสหกรณ์การเกษตรมาแปรรูปดำเนินการโดยชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา จำกัด

ในการรวมกลุ่มของเกษตรกร นอกจากจะรวมกลุ่มในรูปของสหกรณ์การเกษตรแล้ว ยังมีกลุ่มเกษตรกรที่ใช้บริการด้านสินเชื่อเพื่อการเกษตรจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์สาขาฉะเชิงเทรา เพื่อใช้เป็นเงินทุนในการขยายพื้นที่การเพาะปลูก และเพิ่มผลผลิต ในปีพ.ศ. 2523 พบว่า มีกลุ่มเกษตรกรจำนวน 67 กลุ่ม สมาชิก 7,168 คน เพิ่มจากปีพ.ศ. 2521 ที่มีสมาชิก 57 กลุ่ม สมาชิก 5,101 คน และเมื่อรวมกลุ่มเกษตรกรทำการประมงและกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์น้ำอีก 4 กลุ่ม อันได้แก่ กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์น้ำบางปะกง กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์น้ำหนองตีนนก อำเภอบ้านโพธิ์ กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์น้ำบางตลาด และกลุ่มเกษตรกรทำการประมงบางปะกง ซึ่งมีจำนวนสมาชิกอีก 298 คน ทำให้จังหวัดฉะเชิงเทรามีกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มอาชีพกันทั้งสิ้น 71 กลุ่ม มีสมาชิก 7,466 คน (จังหวัดฉะเชิงเทรา, 2524) นอกจากนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์สาขาฉะเชิงเทรา ยังได้เข้าไปช่วยเหลือในการจัดหาวัสดุการเกษตร อาทิ เช่น ปุ๋ย อุปกรณ์การเกษตร ยากำจัดวัชพืช ฯลฯ ให้แก่เกษตรกรในแต่ละราย โดยผ่านหน่วยงานของจังหวัดและบริษัทร้านค้าในจังหวัดที่เชื่อถือได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดต้นทุนในการผลิต และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้ดีขึ้น ในเขตปฏิรูปที่ดิน ได้มีสหกรณ์การเกษตรอีกจำนวน 7 สหกรณ์ ในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา บางน้ำเปรี้ยว บางคล้า สนาบชัยเขต และกิ่งอำเภอแปลงยาว ที่ได้เข้าไปช่วยเหลือในด้านเงินทุน เพื่อให้เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินของจังหวัด ได้มีเงินทุนในการเพิ่มผลผลิตเพื่อการค้าอีกด้วย

จากการรวมกลุ่มอาชีพเกษตรกรข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความต้องการสินเชื่อเพื่อการเกษตรในอัตราสูง จากการเปลี่ยนแปลงสภาพการผลิตทำให้เห็นได้ชัดเจนว่า การผลิตในสาขาเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีเกษตรกรเป็นจำนวนมากมีความต้องการเงินทุน เพื่อการเพิ่มผลผลิตด้านการค้ามากขึ้น แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการด้านการเกษตรที่บ่งชี้ว่า สภาพเศรษฐกิจด้านการเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราใน พ.ศ.2520-2524 สาขาการเกษตรยังคงเป็นสาขาการผลิตที่สำคัญของจังหวัดในช่วงระยะเวลานี้

ผลของการศึกษา ในช่วงปีพ.ศ. 2520-2524 กล่าวได้ว่า การพัฒนาด้านการเกษตรกรรมในจังหวัดฉะเชิงเทรา ทำให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสภาพเศรษฐกิจด้านการเกษตรกรรมในทิศทางที่ดีขึ้น โดยเมื่อพิจารณาถึงมูลค่าการผลิตสาขาเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทรา ในปีพ.ศ. 2520 มีมูลค่า 2,333.4 ล้านบาท และมีมูลค่าเพิ่มขึ้น เป็น 2,796.3 ล้านบาท ในปีพ.ศ. 2521 และ 2,875.9 ล้านบาท ในปีพ.ศ. 2522 จนเพิ่มขึ้นสูงสุดในปีพ.ศ. 2523 มีมูลค่าสูงถึง 4,084.2 ล้านบาท ก่อนจะปรับลดลงเป็น 3,789.5 ล้านบาท ในปีพ.ศ. 2524 แต่ก็ยังถือว่าเป็นมูลค่าที่เพิ่มขึ้นจากปีแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 และยิ่งผลให้ ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดฉะเชิงเทรา (GPP) ณ ราคาตลาด ของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีมูลค่าสูงขึ้น ในทิศทางเดียวกัน เมื่อเปรียบเทียบกับปีพ.ศ. 2520 ซึ่งมีมูลค่า 4,187.0 ล้านบาท เพิ่มขึ้นมาเป็น 7,492.4 ล้านบาท ในปีพ.ศ. 2524 ซึ่งมีมูลค่าเพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัวจากช่วงต้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ทั้งนี้การส่งเสริมให้เกษตรกรของจังหวัดฉะเชิงเทราได้มีการขยายพื้นที่การเพาะปลูก พัฒนาและเพิ่มผลผลิตทางด้านเกษตรกรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เป็นการสร้างโอกาสที่ดีทางการตลาด รวมถึงการสร้างรายได้และเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มั่นคงของเกษตรกรล้วนเกิดมาจากแนวทางการพัฒนาและผลของการพัฒนาที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524)

4. ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาด้านเกษตรกรรมในช่วง พ.ศ.2520-2524

การศึกษาพัฒนาการด้านเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราในช่วงพ.ศ. 2520-2524 พบว่าการเกษตรกรรมมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นอย่างมาก ในการพัฒนาด้านเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทรา ในช่วงพ.ศ. 2520-2524 เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้วางไว้ในการพัฒนาเกษตรกรรม

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า หน่วยงานราชการในจังหวัดฉะเชิงเทราที่เกี่ยวข้องในด้านการพัฒนาการเกษตรได้พยายามเข้าไปพัฒนา ส่งเสริมและช่วยเหลือเกษตรกรในด้านต่าง ๆ หลายประการ ดังกล่าวข้างต้น เพื่อเป็นการเพิ่มผลผลิตทางด้านเกษตรกรรมและรายได้ให้แก่เกษตรกรของจังหวัดฉะเชิงเทรา แต่อย่างไรก็ตามก็ยังพบว่ามีปัญหาหลายประการที่เป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการพัฒนาด้านเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราให้เจริญก้าวหน้า ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาด้านเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทรานั้น สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาจากส่วนราชการ

ปัญหาในส่วนราชการของจังหวัดฉะเชิงเทราในการดำเนินงานพัฒนาการเกษตร จะเป็นปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลน

บุคลากร ทุน และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นปัญหาที่ทำให้หน่วยงานราชการของจังหวัดฉะเชิงเทราไม่มีศักยภาพและขีดความสามารถที่จำกัดในการที่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านการเกษตรกรรม จะเข้าไปช่วยเหลือ ส่งเสริม หรือแนะนำให้เกษตรกรในการแก้ไขปัญหาและได้พัฒนาความรู้ในด้านการเกษตรกรรมที่ทันสมัยเพื่อเป็นการเพิ่มผลผลิตให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งยกฐานะทางเศรษฐกิจและรายได้ที่มั่นคงให้แก่เกษตรกร

4.2 ปัญหาเรื่องน้ำเพื่อการเกษตรกรรม

ถึงแม้ว่าพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทราส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตจ่ายน้ำของชลประทานก็ตาม แต่เนื่องจากชาวนาส่วนใหญ่ในจังหวัดฉะเชิงเทรามีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ ดังจะเห็นว่าในแต่ละปีชาวนาสามารถทำนาปรังได้ถึงสองแสนไร่เศษต่อปี ทำให้จำเป็นต้องมีการใช้น้ำในการปลูกข้าวเป็นจำนวนมาก แต่กรมชลประทานสามารถส่งน้ำให้ได้ในปริมาณจำกัดเพียงสามถึงสี่หมื่นไร่ต่อปีเท่านั้น กล่าวได้ว่าถ้าหากปีใดฝนมาช้ากว่าปกติ ชาวนาในจังหวัดฉะเชิงเทราจะได้รับผลกระทบจากการขาดแคลนน้ำในการเกษตรกรรมรวมถึงการใช้อุปโภคและบริโภคเป็นจำนวนมาก

4.3 ปัญหาเรื่องศัตรูพืชระบาด

ปัญหาการระบาดของทำลายของศัตรูพืช ศัตรูพืชส่วนใหญ่ที่ระบาดและทำลายพืชผลของเกษตรกรส่วนใหญ่จะปรากฏว่าเป็นศัตรูข้าวทำลายทำให้ผลผลิตของเกษตรกรเสียหาย สาเหตุอีกประการหนึ่งมาจากการที่เกษตรกรมีความรู้ที่ไม่ดีพอและยังขาดความร่วมมือที่ดีกับหน่วยงานราชการในการป้องกันและหาวิธีทำลายตั้งแต่ต้น ปัญหาศัตรูข้าวระบาดจึงเป็นปัญหาที่ระบาดรุนแรงอยู่เสมอในจังหวัดฉะเชิงเทรา เมื่อระบาดแล้วสามารถแก้ไขได้ยาก ปัญหาศัตรูพืชระบาดเป็นปัญหาที่ทำให้เกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทราเกิดความรู้สึกท้อแท้ใจในการประกอบอาชีพเป็นอย่างมาก

4.4 ปัญหาเรื่องราคาข้าวตกต่ำในแต่ละปี

ปัญหาเรื่องราคาข้าวตกต่ำนั้น เกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทราได้รับผลกระทบเป็นจำนวนมาก ในการดำเนินการในเรื่องการพยุราคาและการประกันราคาข้าวเปลือกของรัฐบาลและหน่วยงานราชการของจังหวัดมีข้อบกพร่อง การดำเนินการซื้อข้าวเปลือกเพื่อประกันราคาและการซื้อข้าวเปลือกพยุราคาของรัฐบาลพบว่ารัฐบาลยังกระทำได้น้อยกว่าจะล่าช้าและไม่ทันฤดูกาลเก็บเกี่ยวของเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา อาทิเช่น ข้าวนาปีของจังหวัดควรที่จะเริ่มมีการประกันราคาตั้งแต่เดือนมกราคม แต่รัฐบาลได้เริ่มทำเมื่อเดือนมีนาคม ข้าวนาปรังควรที่จะเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน แต่มาเริ่มได้เมื่อเดือนกรกฎาคม เป็นต้น

4.5 ปัญหาเรื่องทุน

เกษตรกรส่วนใหญ่ในจังหวัดฉะเชิงเทรายังมีฐานะยากจนและไม่มีเงินทุนมากพอในการลงทำการเกษตร การที่เกษตรกรมีเงินลงทุนการทำเกษตรกรรมไม่เพียงพอ จึงเป็นปัญหาที่ทำให้เกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทราไม่กล้าเสี่ยงที่จะลงทุนทำการเกษตรที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ทำให้แนวคิดในเรื่องการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำการเกษตรที่ถูกต้องตามหลักวิชาการนั้นค่อนข้างที่จะกระทำได้ช้ามากและไม่มั่นคง

4.6 ปัญหาเรื่องการคมนาคมขนส่ง

ปัญหาด้านการคมนาคมขนส่งในจังหวัดฉะเชิงเทรายังมีสภาพที่ไม่เพียงพอ ถนนหลายสายในตัวจังหวัดเป็นดินลูกรัง ทำให้เกษตรกรไม่สามารถใช้สัญจรได้ทุกฤดูกาล โดยเฉพาะในฤดูฝนเกษตรกรไม่สามารถนำผลผลิตการเกษตรออกสู่ตลาดได้โดยสะดวก มีผลกระทบต่อการขนส่งผลผลิตของเกษตรกรที่เกิดความล่าช้า และต้องเสียค่าใช้จ่ายในการขนส่งผลผลิตที่มีอัตราสูง

4.7 ปัญหาเกษตรกรขาดความรู้ในการประกอบอาชีพ

ปัญหานี้มาจากส่วนราชการที่ขาดแคลนในด้านบุคลากร ทุน และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะให้ความช่วยเหลือหรือส่งเสริมและให้คำแนะนำแก่เกษตรกรในการแก้ไขปัญหาและเพิ่มพูนพัฒนาความรู้ในด้านเกษตรกรรมสมัยใหม่ ตลอดจนปัญหาที่มีความยากลำบากในการติดต่อสื่อสารเพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการด้านการเกษตรสมัยใหม่แก่เกษตรกร เพื่อเป็นการยกฐานะทางเศรษฐกิจและรายได้ของเกษตรกร

4.8 ปัญหาการศึกษา

เกษตรกรส่วนใหญ่ในจังหวัดฉะเชิงเทรามีระดับการศึกษาอยู่ในระดับชั้น ป.4 และบางรายไม่สามารถอ่านเขียนหนังสือได้ ทำให้เป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการรับรู้ถึงวิชาการเกษตรแผนใหม่ ที่หน่วยงานราชการเข้าไปแนะนำ จึงมีผลทำให้ประสิทธิภาพในการรับรู้ข่าวสารเป็นไปด้วยความล่าช้า เกษตรกรบางรายไม่เข้าใจในศัพท์ทางวิชาการและยังไม่พร้อมที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งยังคงทำให้เกษตรกรเหล่านี้ดำเนินวิธีการผลิตแบบดั้งเดิมทำให้ได้ผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควร

5. สรุปผลการศึกษา

จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญในการเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรกรรม จากศักยภาพด้านทำเลที่ตั้ง ลักษณะทางภูมิศาสตร์ และทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ รวมถึงนโยบายของรัฐบาล สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดฉะเชิงเทราให้เจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน จากการศึกษาในบทความฉบับนี้พบว่า การพัฒนาการเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราตั้งแต่

พ.ศ. 2520-2524 ซึ่งอยู่ในช่วงของการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 การพัฒนาในด้านการเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราหลาย ๆ ด้าน ส่วนหนึ่งมีผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนา ด้านเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราตั้งแต่ พ.ศ. 2504 ซึ่งเป็นปีที่รัฐบาลได้มีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) ที่ส่งผลต่อการดำเนินการพัฒนาด้านเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราในช่วง พ.ศ. 2520-2524 ให้เกิดความเจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในด้านการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ และการประมง ที่เป็นสาขาการผลิตสาขาหลักของภาคการเกษตรกรรมในจังหวัดฉะเชิงเทรา ล้วนแล้วแต่เป็นสาขาการผลิตที่สำคัญในด้านการเกษตรกรรม ที่ส่งเสริมให้สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดฉะเชิงเทรามีการขยายตัวเพิ่มขึ้น

การพัฒนาด้านเกษตรกรรมในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดฉะเชิงเทรา ได้ยึดเอานโยบายการพัฒนาด้านเกษตรกรรมในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 เป็นแนวทางในการพัฒนาด้านการเกษตรกรรมในจังหวัดฉะเชิงเทรา การดำเนินการ

พัฒนาด้านเกษตรกรรมที่สอดคล้องและมีแบบแผนกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 ของจังหวัดฉะเชิงเทราได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจด้านการเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ผลของการปฏิบัติได้มีบทบาทสำคัญต่อสภาพความเป็นอยู่ที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา ก่อให้เกิดรายได้และอาชีพที่มั่นคง ที่เป็นสิ่งแสดงถึงความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของจังหวัดฉะเชิงเทราในช่วง พ.ศ.2520-2524 ได้เป็นอย่างดี

แต่อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินการเพื่อพัฒนาด้านเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทรา ก็พบว่ามีปัญหาหลายประการที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาด้านเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราตั้งแต่ พ.ศ.2520-2524 ในบทความวิจัยชิ้นนี้ได้ศึกษาถึงสภาพของการพัฒนาด้านการเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทราในภาพกว้าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในบริบทของประวัติศาสตร์การพัฒนาด้านเกษตรกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อสามารถที่จะนำเอาผลของการศึกษาในบทความวิจัยชิ้นนี้ไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาเป็นองค์ความรู้ใหม่ ในการทาวิจัยด้านประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของจังหวัดฉะเชิงเทราในด้านอื่น ๆ ต่อไป

บรรณานุกรม

กองบัญชาประชาชนชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2524). **ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด**

ฉบับปี 2523. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

กองบัญชาประชาชนชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2527). **ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด ฉบับ**

ปี 2524-2525. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ศูนย์พัฒนาการประมงแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. (2530). **อนาคตประมงไทย.** กรุงเทพฯ : พลพันธ์การพิมพ์.

สำนักงานจังหวัดฉะเชิงเทรา. (2520). **แผนพัฒนาจังหวัดฉะเชิงเทรา พ.ศ.2520-2524.** ฉะเชิงเทรา : สำนักงานจังหวัดฉะเชิงเทรา

สำนักงานจังหวัดฉะเชิงเทรา. (2524). **แผนพัฒนาจังหวัดฉะเชิงเทรา พ.ศ.2525-2529.** ฉะเชิงเทรา : สำนักงานจังหวัดฉะเชิงเทรา

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดฉะเชิงเทรา. (2529). **ข้อมูลการตลาดจังหวัดฉะเชิงเทราประจำปี 2529.** ฉะเชิงเทรา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดฉะเชิงเทรา.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2523). **สถิติการเกษตรของประเทศไทยปีเพาะปลูก 2522/23.** กรุงเทพฯ : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2535). **การเกษตรของประเทศไทย.** กรุงเทพฯ : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2524). **สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 32 พ.ศ.2519-2523.** กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2527). **สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพที่ 33 พ.ศ.2524-2527.** กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2520). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สี่ พ.ศ.2520-2524.** กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.